



Datum

2020-09-08

Vår referens

Anna Mellgren

Utredningssekreterare

anna.mellgren@malmo.se

## Tjänsteskrivelse

### **Utbildningsdepartementets remiss av promemorian Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan GYVF-2020-2979**

#### **Sammanfattning**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har, utifrån den översyn som Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) genomfört av riksidsrottsgymnasier och nationellt godkända idrottsutbildningar, fått möjlighet att yttra sig över Utbildningsdepartementets promemoria *Idrottsutbildning i gymnasie- och gymnasiesärskolan*.

#### **Förslag till beslut**

1. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden godkänner förslaget till yttrande och överlämnar detsamma till kommunstyrelsen.

#### **Beslutsunderlag**

- Utbildningsdepartementets remiss av promemorian Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan
- Promemorian Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan
- G-Tjänsteskrivelse GVN 2020-09-23 remiss från Utbildningsdepartementet gällande Idrottsutbildningar i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan
- Yttrande över remiss från Utbildningsdepartementet gällande Idrottsutbildningar i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2020-09-16

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2020-09-23

#### **Beslutet skickas till**

Kommunstyrelsen

#### *Bakgrund*

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har det genomförts en översyn av riksidsrottsgymnasier och nationellt godkända idrottsutbildningar. Översynen har lett fram till förslag om en typ av gymnasie- och gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott som ska vara riksrekryterande i syfte att elitidrottande ungdomar ska kunna kombinera en gymnasial utbildning med en elitidrottssatsning.

Översynen av riksidsrottsgymnasier (RIG) och nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU) har föranletts av att Riksdagen, Skolverket och Riksidsrottsförbundet påtalat att nuvarande ordning

bör förändras. Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den bör utreda möjligheterna att införa särskilda regleringar för idrottsgymnasier som möter olika idrotters behov och förutsättningar och som möjliggör för elever att kombinera elitidrott och gymnasiestudier.

Frågor som lyfts fram i utredningen om de gymnasiala idrottsutbildningarna är bl.a. avgiftsfri utbildning, fördelning av platser för flickor och pojkar samt finansiering, dimensionering och organisering av nuvarande system. Sveriges kommuner och regioner (SKR) har vidare framfört att andelen elever som går NIU har expanderat vilket medfört en större otydlighet avseende idrottsrörelsens respektive skolans ansvar. En ytterligare orsak som bl.a. framkommit av de dialoger som utredningen fört med huvudmän gäller svårigheter att rekrytera legitimerade och behöriga lärare i ämnet specialidrott.

Under läsåret 2019/20 får ungefär 1200 elever sin utbildning på riks-idrottsgymnasier (RIG) i cirka 35 idrotter. Endast en gymnasiesärskola är riks-idrottsgymnasium. Ungefär 7800 elever får samma läsår sin utbildning på en nationellt godkänd idrottsutbildning (NIU) i cirka 45 idrotter. Ingen gymnasiesärskola anordnar för närvarande NIU.

### Ärendet

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har, utifrån den översyn som Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) genomfört av riks-idrottsgymnasier och nationellt godkända idrottsutbildningar, fått möjlighet att yttra sig över Utbildningsdepartementets promemoria om förslag om förändrad idrottsutbildning i gymnasie- och gymnasiesärskolan. Förslagen i promemorian innebär förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800), förslag till förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039) samt förslag till förordning om statsbidrag (1999:1177) till idrottsverksamhet. I promemorian föreslås flera bestämmelser och åtgärder som syftar till att elitidrottande ungdomar ska kunna kombinera en gymnasial utbildning med en elitidrottssatsning.

I promemorian lämnas förslag och bedömningar gällande:

- En ny idrottsutbildning, ”Gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott”, som ska vara riksrekryterande och ersätta de två idrottsutbildningarna riks-idrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning. Ämnesplanen för specialidrott ska bara få tillämpas inom gymnasie- och gymnasiesärskoleutbildningar med specialidrott.
- Nationella krav för att få vara en gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott.
- Oförändrade bestämmelser om var ansökan ska lämnas.
- Skolverket beslutar om utbildningen efter förslag från Riksidrottsförbundet och yttrande från ett specialidrottsförbund.
- Staten och kommunerna ska dela på kostnaden för ämnet specialidrott.
- Utbildningen ska vara avgiftsfri med undantag för den utrustning som behövs för elitidrotten.
- Lika möjligheter till utbildning oavsett kön samt andra frågor om urval.
- Vissa kurser i idrott och hälsa behöver ses över i särskild ordning – specialidrott kan ses över i det kontinuerliga arbetet med styrdokumentet.
- Insatser behövs för att få fler legitimerade och behöriga lärare i specialidrott
- Utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott bör även i fortsättningen bara tillåtas i

- undantagsfall när det medges av regeringen.
- En ny överklagandebestämmelse införs

Vidare innehåller promemorian förslag på ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

#### *Utredningens förslag och bedömningar samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens reflektioner*

Sammantaget ser gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) positivt på promemorians syfte med de framlagda förslagen och ställer sig bakom huvuddelen av dessa. GVN välkomnar redovisade förslag till åtgärder för en ökad likvärdighet gällande idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan och instämmer i att nya regleringar behövs. Dock hade nämnden gärna sett att en del förslag var något utförligare och menar att vissa förslag riskerar att leda till otydlighet i tillämpningen.

Nedan följer nämndens kommentarer och synpunkter utifrån promemorians avsnitt. Yttrandet innehåller endast de avsnitt som berör GVN:s ansvarsområden och där nämnden har reflektioner, synpunkter eller kommentarer.

#### **4.1 Gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning**

Förslag: En ny idrottsutbildning med specialidrott ska ersätta de två idrottsutbildningarna riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning.

Den nya idrottsutbildningen ska benämnas gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott och vara riksrekryterande.

Ämnesplanen för specialidrott ska bara få tillämpas inom gymnasie- och gymnasiesärskoleutbildningar med specialidrott.

#### *GVN:s synpunkter*

Nämnden bedömer att förslaget är positivt och välkomnar en ökad tydlighet kring idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan med en idrottsutbildning istället för två olika.

Nämnden anser att det funnits behov av att reformera riksidrottsgymnasium (RIG) samt att nationellt godkänd idrottsutbildning (NIU) har expanderat stort och att det funnits otydligheter i ansvarsfördelning. Nämnden vill dock lyfta frågan om att inte tappa ett regionalt fokus i frågan. Att utbildningen ska vara riksrekryterande är positivt då innebär en möjlighet för eleverna samtidigt vill nämnden framhålla att det finns, såsom utredningen tar upp, tendenser som pekar på att riksintag främjar individuella idrotter, men att de elever som har sin idrott i lagidrotter tenderar att stanna i sin hemmiljö. För att vända sig till fler elitidrottande elever, både individuella idrottare såväl som lagidrottare, där man även kan kombinera elitidrott med att vara kvar och utvecklas i sin hemmiljö är det därför viktigt att se till den geografiska spridningen även ur ett regionalt perspektiv.

Nämnden anser att det är viktigt att förslaget om gymnasie- och gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott vänder sig till fler än endast 5000 - 6000 elever eftersom breddidrotten möjliggör utveckling mot satsning inom elitidrotten snarare än en tidig selektering. Nämnden ser med förslaget en risk i att fler elever hoppar av sin idrott tidigare och därmed riskerar ett mindre antal elever som söker sig till gymnasie- och gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott. Nämnden ser också en stor samhällsnytta i att fler ungdomar fortsätter sin idrott under gymnasietiden då detta kan gynna utveckling av goda ledaregenskaper såväl inom idrott som arbetsliv.

#### **4.2 Det ska finnas nationella krav för att få vara en gymnasie- eller**

### **gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott**

Förslag: En gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ska godkännas om

1. det finns ett nationellt intresse av att tillgodose
    - a) elitidrottens krav, och
    - b) behovet av att elever kan kombinera gymnasial utbildning och elitidrott,
  2. huvudmannen har tillgång till den idrottsliga miljö som behövs för en ändamålsenlig utbildning med specialidrott,
  3. utbildningen är av god kvalitet, och
  4. huvudmannen kan visa att det finns förutsättningar för ett etablerat samarbete med ett specialidrottsförbund som är relevant för utbildningen.
- Skolverket ska få meddela ytterligare föreskrifter om förutsättningarna för utbildningen.

#### *GVN:s synpunkter*

Nämnden bedömer att förslaget är positivt till sitt syfte. Nämnden vill framhålla att det är av stor vikt att kvalitetskraven regleras i förordning och föreskrifter då godkännandet ska ske på sakliga grunder. Nämnden vill samtidigt betona att då Skolverket kommer att ha en viktig roll är det avgörande att resurser för detta tillsätts. Nämnden ser det som viktigt, som även utredning betonar, att en organisation inte kan ställa ytterligare krav på huvudmännen när det gäller utbildningen.

Nämnden vill även lyfta att Skolverket behöver ta ansvar för likvärdigheten både för elever och huvudmän och att Skolverket säkerställer en modell där både Riksidrottsförbundet och specialidrottsförbunden ges tydliga riktlinjer.

### **4.3 Bestämmelserna om var ansökan ska lämnas ska förbli oförändrade**

Förslag: En kommun ska få ansöka om gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott hos Statens skolverk. En enskild huvudman ska dock lämna sin ansökan till Statens skolinspektion som ska sända ansökan vidare till Skolverket för bedömning.

Termen ”s.k. riksrekryterande utbildning” i bestämmelserna för enskilda huvudmän ersätts med termen ”en utbildning som motsvarar en riksrekryterande utbildning” varvid idrottsutbildningarna inte ska nämnas särskilt.

Skolverket ska få meddela ytterligare föreskrifter om ansökan.

#### *GVN:s synpunkter*

Nämnden bedömer att förslaget är positivt.

### **4.4 Skolverket beslutar om utbildningen efter förslag från Riksidrottsförbundet och yttrande från ett specialidrottsförbund**

Förslag: Efter yttrande med förslag från Sveriges Riksidrottsförbund, inklusive yttranden från de specialidrottsförbund som är relevanta för respektive utbildning, ska Statens skolverk besluta om var gymnasieutbildningar och gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott får anordnas och om hur många platser dessa utbildningar får omfatta. Beslutet ska gälla för fyra antagningsomgångar.

#### *GVN:s synpunkter*

Nämnden bedömer att förslaget är positivt och att det är rimligt att beslut gäller för fyra antagningsomgångar. För en ökad likvärdighet vill nämnden lyfta fram Skolverkets ansvar i att göra en allsidig bedömning av hur den sökande huvudmannen planerar att utforma det gymnasiala programmet med ämnet specialidrott och besluta om ansökningar.

#### **4.5 Staten och kommunerna ska dela på kostnaden för ämnet specialidrott**

Förslag: Ersättningen för gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ska bestå av två delar. En del ska avse kostnader för själva nationella programmet och en del ska avse merkostnader hänförliga till ämnet specialidrott. Kostnader som inte är hänförliga till ämnet specialidrott ska lämnas med sedvanlig interkommunal ersättning, respektive bidrag till enskilda huvudmän. För enskilda huvudmän ska ersättning för merkostnader hänförliga till ämnet specialidrott benämnas merkostnadsbelopp och inte ingå i det s.k. grundbeloppet. Statsbidrag ska betalas ut till samtliga offentliga eller enskilda huvudmän som anordnar gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott. Skolverket ska få meddela föreskrifter om interkommunal ersättning och om bidrag till enskilda huvudmän i fråga om merkostnader, i en riksprislista för ämnet specialidrott som ska vara gemensam för både enskilda och offentliga huvudmän.

##### *GVN:s synpunkter*

Nämnden bedömer att förslaget är positivt då det innebär en tydligare reglering och för ökad likvärdighet i främjandet av elitidrottande. Nämnden vill understryka att det är viktigt att ersättning för specialidrott är densamma från alla elevers hemkommuner. Nämnden anser dock att det finns en del otydligheter kring vad statsbidraget respektive ersättning utifrån en riksprislista ska finansiera och ser ett behov av att definitionerna till respektive del behöver förtydligas.

#### **4.6 Utbildningen ska vara avgiftsfri med undantag för den utrustning som behövs för elitidrotten**

Förslag: Det ska införas ett undantag från huvudregeln om en avgiftsfri utbildning. Undantaget ska innebära att eleven eller dennes vårdnadshavare ska stå för kostnader som avser individuell idrottsutrustning och liknande som eleven behöver för en utbildning där elitidrott ingår. Regeringen ska få meddela föreskrifter om vilka utbildningar som får innebära att eleven eller dennes vårdnadshavare ska stå för sådana kostnader. Kostnadsansvaret ska inte gälla om en elev eller dennes vårdnadshavare av ekonomiska skäl inte kan stå för kostnaden. Beslut om detta ska fattas av huvudmannen.

##### *GVN:s synpunkter*

Nämnden bedömer att förslaget om undantagsbestämmelsen gällande avgiftsfri utbildning i sig är positivt, men gör bedömningen att förslaget bör utredas vidare eftersom det är oklart hur en bedömning gällande elev eller dennes vårdnadshavares ekonomiska skäl ska utföras. Beslut som ska fattas av huvudmannen behöver förtydligas och utredas vidare bl.a. vad gäller frågor som rör huvudmannens ansvar. Nämnden efterfrågar utredning och framtagande av tydligare riktlinjer och prisbild kring kostnader och huvudmannens ansvar utifrån föreslagna lydelse i skollagen.

#### **4.7 Lika möjligheter till utbildning oavsett kön samt andra frågor om urval**

Förslag: Bestämmelser om behörighet och urval till det nationella program som den sökande ansökt till ska gälla. Därutöver föreslås kompletterande urvalsregler som innebär att vid urval ska hänsyn tas till den elitnivå som den sökande uppnått i sin ålderskategori i den aktuella specialidrotten. Om idrotten bedrivs könsuppdelat ska dock en sökande enbart jämföras med andra sökande av samma kön.

Den förordning som avser statsbidrag till idrottsutbildningarna ska kompletteras ur ett jämställdhetsperspektiv, så att statsbidrag ska lämnas för att skapa bättre möjligheter för elitsatsande ungdomar, kvinnor såväl som män, att kombinera sin idrottsutövning med

gymnasieutbildning eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott.

Bedömning: Det finns inte skäl att i övrigt göra undantag från behörighets- och urvalsreglerna för antagning till nationella program i gymnasie- och gymnasiesärskolan.

*GVN:s synpunkter*

Nämnden bedömer att förslaget är positivt och välkomnar förslaget. Nämnden anser att detta kan bidra till ökad likvärdighet vad gäller urvalet.

**4.8 Vissa kurser i idrott och hälsa behöver ses över i särskild ordning – specialidrott kan ses över i det kontinuerliga arbetet med styrdokumentet**

Förslag: Statens skolverk ska få i uppdrag att se över vissa kursplaner i ämnet idrott och hälsa, nämligen idrott och hälsa 1 – specialisering och idrott och hälsa 2 – specialisering samt kunskapskraven för nämnda kurser.

Bedömning: Statens skolverk bör se över ämnes- och kursplanerna i ämnet specialidrott i samband med sitt kontinuerliga arbete med att utveckla vissa styrdokument.

*GVN:s synpunkter*

GVN bedömer att förslaget är positivt. Nämnden vill dock påpeka att det finns stordriftsfördelar i att kunna bedriva utbildning med Idrott och hälsa – specialisering då de kan dra nytta av att det finns gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott på skolenheten. Nämnden anser även att det blir viktigt i Skolverkets arbete att tydligt precisera skillnader mellan den nya idrottsutbildningen och Idrott och hälsa – specialisering.

**4.9 Insatser behövs för att få fler legitimerade och behöriga lärare i specialidrott**

Bedömning: Gymnastik- och idrottshögskolan bör, tillsammans med övriga lärosäten som anordnar utbildning i ämnet specialidrott för blivande lärare, utveckla metoder för hur yrkesverksamma lärare i ämnet som saknar behörighet för legitimation kan nå detta genom bl.a. validering av tidigare kunskaper och erfarenheter och i förekommande fall vissa ämnesspecifika kompletteringar. Syftet är att lärarna ska bli behöriga och kunna få legitimation i ämnet specialidrott.

Regeringen bör även överväga ytterligare åtgärder för att tillgodose behovet av lärare i ämnet specialidrott i samband med de åtgärder som behöver vidtas för att minska lärarbristen generellt.

*GVN:s synpunkter*

Nämnden ställer sig positiv och gör samma bedömning som utredningen då det behövs smidigare vägar för att få legitimerade lärare inom specialidrott. Nämnden vill dock framhålla att huvudmännen bör involveras i processen med metodutveckling för hur yrkesverksamma lärare i ämnet som saknar behörighet för legitimation kan nå detta.

**4.10 Utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott bör även i fortsättningen bara tillåtas i undantagsfall när det medges av regeringen**

Bedömning: Bestämmelserna om utbildning på entreprenad i gymnasie- och gymnasiesärskolan bör kvarstå oförändrade.

*GVN:s synpunkter*

Nämnden ställer sig positiv till utredningens bedömning.

**4.11 En ny överklagandebestämmelse införs**

Förslag: En huvudmans beslut om att en elev eller dennes vårdnadshavare av ekonomiska skäl

inte ska behöva stå för kostnader för individuell idrottsutrustning och liknande ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Bedömning: Överklagandebestämmelserna bör i övrigt kvarstå oförändrade.

#### *GVN:s synpunkter*

Nämnden hänvisar till svar gällande 4.6 då förslaget är avhängigt detsamma.

### **5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

Förslag: Ändringarna i skollagen, gymnasieförordningen och förordningen om statsbidrag till idrottsverksamhet ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Övergångsbestämmelser ska införas i gymnasieförordningen som innebär att den nya regleringen ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2024 och att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för utbildning som har påbörjats före denna tidpunkt.

Statens skolverks beslut om att få anordna idrottsutbildning vid ett riksidsrottsgymnasium som meddelats 2020 ska gälla för fyra antagningsomgångar. Under 2022 och 2023 ska myndigheten få fortsätta att ta emot ansökningar och meddela beslut om anordnande av nationellt godkända idrottsutbildningar enligt de äldre bestämmelserna. Beslut som fattas 2022 och 2023 ska dock enbart gälla för två, respektive en antagningsomgång.

Övergångsbestämmelser ska införas i förordningen om statsbidrag till idrottsverksamhet som innebär att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för bidrag till utbildning vid riksidsrottsgymnasier, dock längst till och med läsåret 2027/2028.

#### *GVN:s synpunkter*

Nämnden bedömer att förslaget i stort är positivt. Nämnden vill dock tillägga att det bör vara oförändrat vad gäller NIU-idrotter och att inte godkänna nya idrotter inom NIU under tiden fram till de nya reglerna träder i kraft samt att beslut gällande NIU förlängs per automatik till läsåret 2023/2024 utan nya ansökningsomgångar.

### **6 Konsekvenser för kommunerna**

I promemorian anges att förslagen endast i liten utsträckning medför ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Andelen elever beräknas minska från cirka 9000 elever till cirka 5000 - 6000 elever vilket leder till 120 miljoner kronor i lägre kostnader för kommunerna. Samtidigt beräknas antal elever som vid behov får rätt till inackorderingstillägg öka med den nya regleringen – en ökad kostnad som beräknas till 30 miljoner kronor för kommunerna. Vidare innebär förslagen inte någon inskränkning i det kommunala självstyret eftersom förslaget inte innebär några ökade skyldigheter för de kommunala huvudmännen.

#### **Ansvariga**

Marina Nillund Enhetschef

Lars Rehnberg Förvaltningschef